

Position Paper

Drinkwater onder druk:

Een oproep aan gemeenten
voor samenwerking en
bescherming van onze bronnen

Waterbedrijf
Groningen

Stel: Het is juli 2030.

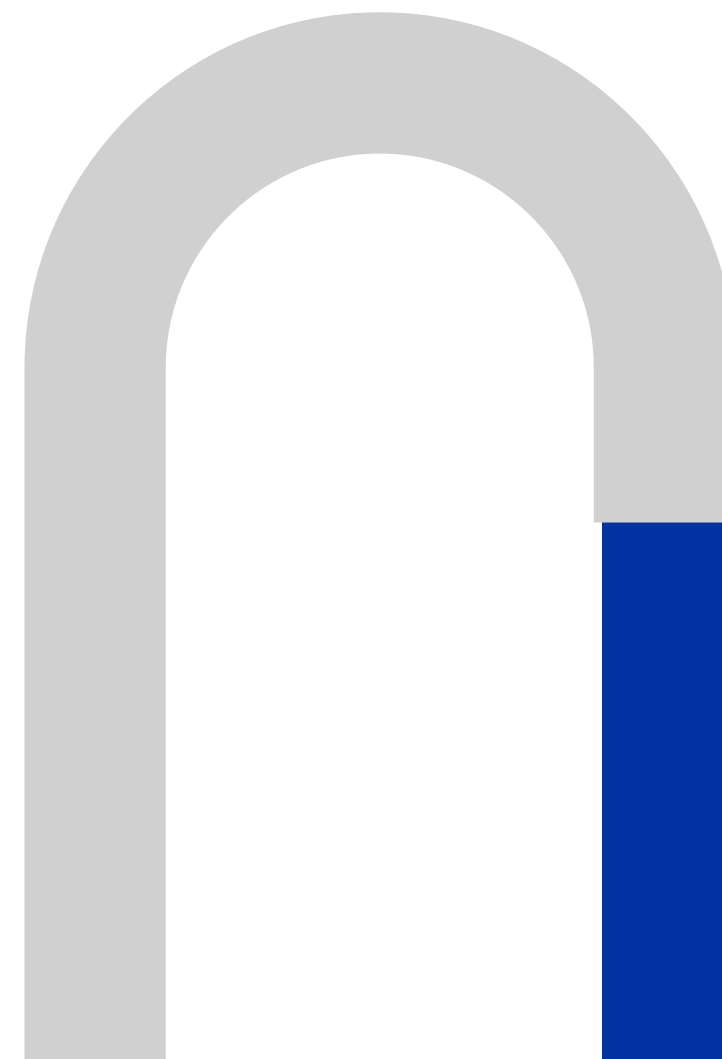
Een hittegolf houdt Groningen al drie weken in zijn greep. De waterdruk zakt weg. Ziekenhuizen draaien noodscenario's. Inwoners bellen radeloos op. Welke besluiten had u als gemeenteraad in 2026 genomen?

Inleiding

Als drinkwaterbedrijf dragen wij de verantwoordelijkheid voor een van de belangrijkste publieke voorzieningen: 24/7 schoon en voldoende drinkwater. Wat voor velen vanzelfsprekend is – de beschikbaarheid van drinkwater – staat steeds vaker onder druk.

Klimaatverandering, bevolkingsgroei, economische groei in onze regio en verontreiniging van onze leefomgeving zetten onze bronnen onder druk. Zo zien wij dat goed grond- en oppervlaktewater steeds schaarser wordt. Ook zien we achteruitgang van de kwaliteit van dit water.

Wij roepen daarom gemeenteraadsfracties op om in de komende bestuursperiode waterbeschikbaarheid en waterkwaliteit topprioriteit te geven in het ruimtelijk beleid. De keuzes die nieuw te vormen coalities zullen gaan maken, bepalen de beschikbaarheid en de betaalbaarheid van drinkwater voor Groningers voor de komende decennia. In deze position paper lichten wij dit toe.

Onze bronnen voor drinkwater

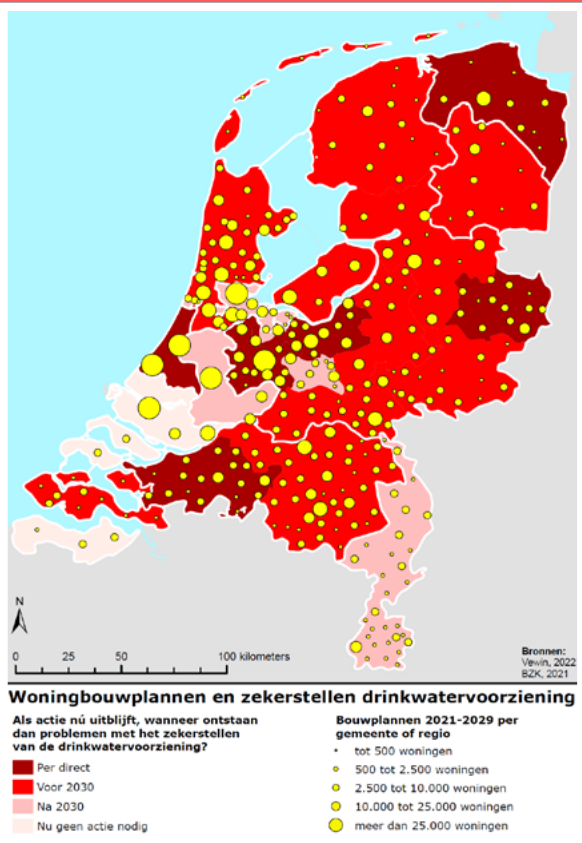
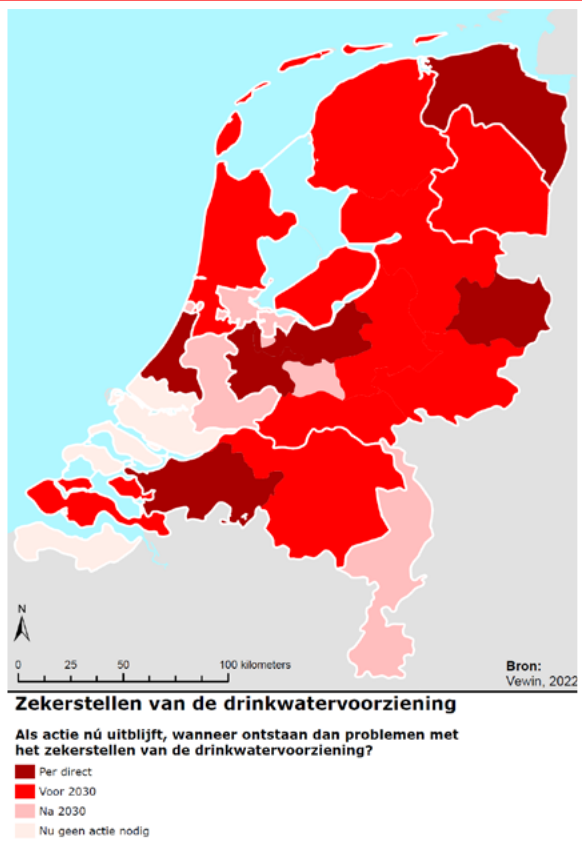
Waterbedrijf Groningen maakt voor 85 procent van de productie van drinkwater gebruik van grondwaterbronnen en voor 15 procent van oppervlaktewater uit de Drentsche Aa. Op vijf productie-locaties winnen en zuiveren we het water uit onze bronnen. Drie locaties bevinden zich in Groningen (De Punt, Onnen en Sellingen) en twee in Drenthe (Nietap en De Groeve). Het oppervlaktewater wordt ingenomen op onze locatie De Punt, nabij het dorp Glimmen.

Onze gezamenlijke uitdagingen

De drinkwatervoorziening voor inwoners en bedrijven in de provincie Groningen staat onder druk door drie ontwikkelingen, die wij hieronder kort schetsen.

1. Waterschaarste door stijgende vraag en klimaatveranderingen

In Groningen is sprake van een kwetsbaar evenwicht tussen vraag en aanbod van drinkwater. De toenemende water-vraag zorgt voor structurele druk op de huidige drinkwatervoorziening. Die toename wordt veroorzaakt door de groei van de economie, groei van het aantal inwoners alsook van het aantal kleinere huishoudens en de woningbouwopgave. Klimaatverandering zoals langere perioden van droogte zorgen bovendien voor een hoger drinkwaterverbruik tijdens de zomerperiode. Droogte en hitte leiden ook tot minder aanvoer van water vanuit onze oppervlakte-waterwinning in De Punt, waardoor we meer grondwater moeten leveren. Om de hogere drinkwatervraag op te kunnen vangen, is de huidige voorraad (ook wel operationele reserve genoemd, zie kader) op middellange termijn onvoldoende.

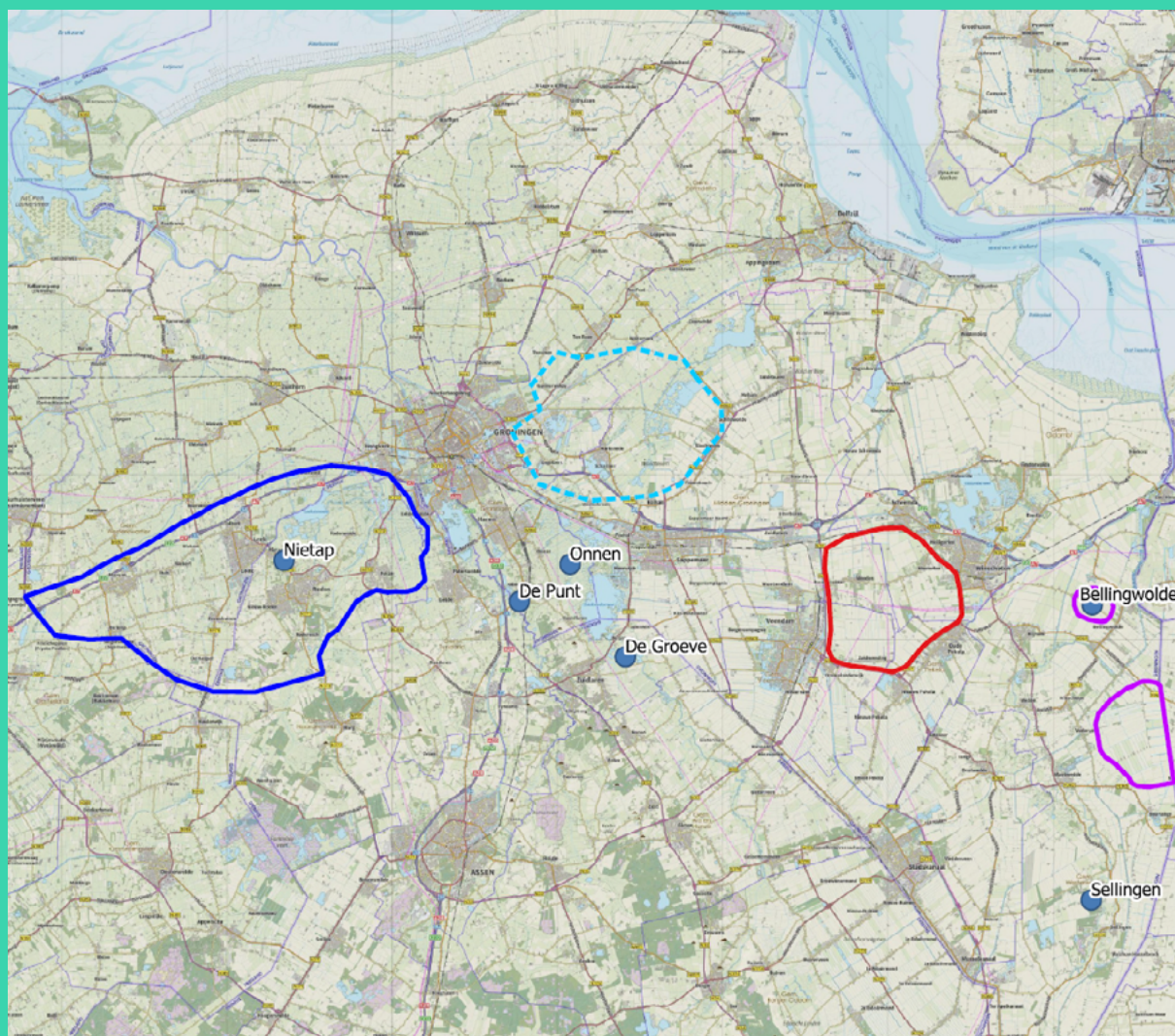

Figuur 1
Woningbouwplannen en zekerstellen drinkwatervoorziening.
Bron: Vewin, 2022

Wat is operationele reserve?

Met operationele reserve wordt bedoeld het verschil tussen wat Waterbedrijf Groningen mag produceren en wat het bedrijf moet leveren om in de drinkwatervraag te kunnen voorzien. Wat wij als drinkwaterbedrijf mogen produceren wordt bepaald door de Provincie Groningen en de Provincie Drenthe, doordat de provincies onttrekkingsvergunningen afgeven. Wat wij moeten leveren – de vraag – wordt bepaald door onze klanten. De landelijke norm voor dit verschil wordt de operationele reserve genoemd en bedraagt 10 procent. De operationele reserve van Waterbedrijf Groningen is op dit moment kleiner dan 5 procent.

Om de balans tussen vraag en aanbod te herstellen, is het belangrijk dat het verbruik door consumenten en bedrijven afneemt, verspilling van drinkwater wordt voorkomen, bestaande winvergunningen worden uitgebreid en nieuwe bronnen worden toegewezen. Hierin is Waterbedrijf Groningen afhankelijk van vele partijen: burgers, bedrijven en overheden zoals de provincies Groningen en Drenthe en de Groningse en Noord-Drentse gemeenten.

Figuur 2
Zoekgebieden van aanvullende strategische voorraden (ASV's)
Bron: Provincie Groningen

Nieuwe bronnen voor drinkwater

Om te kunnen voorzien in de toekomstige drinkwatervraag, hebben de provincies van het Rijk de opdracht gekregen om aanvullende strategische voorraden (ASV's) aan te wijzen. Dit zijn gebieden waar in de toekomst zoet grondwater mag worden gewonnen voor de productie van drinkwater. Dit is nodig om ook op langere termijn te kunnen voorzien in voldoende drinkwater. Op dit moment loopt een Plan-MER procedure om voor Groningen deze ASV's (zie figuur 2) aan te kunnen wijzen, waarna ze zullen worden opgenomen in de Omgevingsvisie van de Provincie Groningen.

2. Verslechtering van de waterkwaliteit van onze bronnen

Het oppervlaktewater uit de Drentsche Aa bevat steeds vaker verontreinigingen zoals bestrijdingsmiddelen, medicijnresten en PFAS. In de afgelopen decennia zien we een grillig beeld van normoverschrijdingen en blijven de afgesproken doelstellingen buiten bereik. Ook de Commissie UPDA (Uitvoeringsprogramma Oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa) constateert in haar adviesrapport van oktober 2023 dat *“de waterkwaliteit niet verbetert, ondanks een grote inzet”*. Wij zien dat het huidige beleid niet heeft geleid tot duurzame verbetering van de waterkwaliteit. Dit vinden wij zorgelijk.

Ook in onze bronnen voor grondwater zien we zorgelijke kwaliteitsontwikkelingen. Hier vinden we namelijk eveneens antropogene stoffen terug: stoffen die door de mens gemaakt zijn.

Deze ontwikkelingen staan haaks op de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water (KRW). Deze richtlijn schrijft voor dat drinkwaterbronnen zodanig beschermd moeten worden dat de kwaliteit niet verslechtert en dat minder zuiveringsinspanning nodig is om drinkwater te maken. Schoner water is goed voor de leefomgeving en voorkomt dat drinkwater duurder moet worden door steeds maar aanvullende zuiveringsstappen.

Provincies maar ook gemeenten kunnen met doelgericht beleid (uitgewerkt in hun omgevingsvisie, omgevingsplan, programma en actieplannen) én met campagnes voor bewustwording in belangrijke mate bijdragen aan de noodzakelijke verbetering.

3. Ruimtelijke druk in waterwingebieden

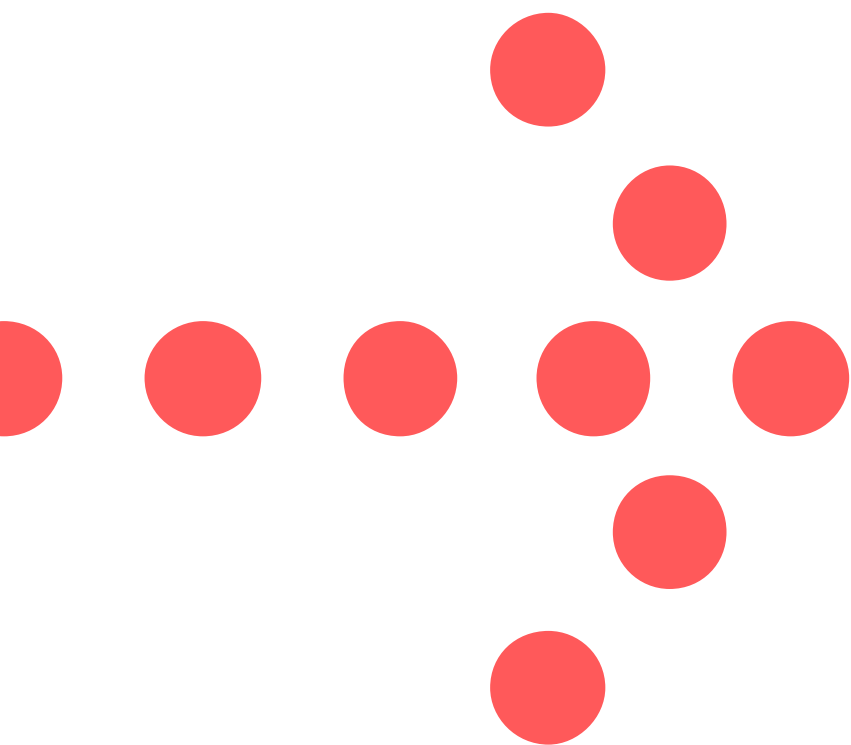
De aanleg van wegen, bedrijventerreinen of intensieve landbouwactiviteiten in of nabij onze wingebieden vergroten het risico op vervuiling en zetten de drinkwaterproductie letterlijk onder druk. Hier is eveneens regie nodig van zowel de provincies als de gemeenten.

De aanpak van Waterbedrijf Groningen

Waterbedrijf Groningen heeft in 2019 het programma Watertransitie Groningen gelanceerd. Het programma bestaat uit vijf routes waarmee we proberen de balans tussen vraag en aanbod te herstellen. Onze aanpak is een gezamenlijke inspanning met alle partijen in de keten: provincies, gemeenten, inwoners, bedrijven, partners en Waterbedrijf Groningen.

- Route 1** Optimaliseren van de eigen waterhuishouding en bedrijfsvoering.
- Route 2** Stimuleren van bewust en zuinig watergebruik door consumenten in Groningen.
- Route 3** Realiseren van waterbesparing door (bestaande) zakelijke klanten.
- Route 4** Aanbieden van alternatieve bronnen aan nieuwe, industriële klanten.
- Route 5** Realiseren van voldoende bronnen voor drinkwater, voor nu en later.

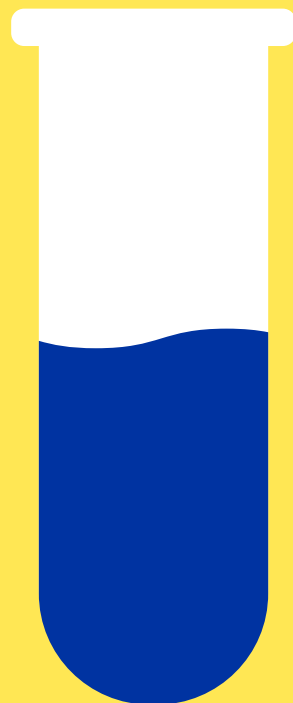
De rol van gemeenten in de drinkwatervoorziening

Van gemeenten wordt verwacht dat zij actief bijdragen aan een duurzame en betrouwbare drinkwatervoorziening. Dit doen zij door drinkwaterbelangen op te nemen in hun omgevingsvisie en te vertalen naar concrete maatregelen in omgevingsplannen.

De Omgevingswet, die op 1 januari 2024 in werking is getreden, geeft gemeenten een expliciete zorgplicht voor de fysieke leefomgeving, waaronder voor water en watersystemen. In overleg met inwoners en bedrijven kunnen gemeenten deze rol invullen en de beschikbaarheid en kwaliteit van drinkwater duurzaam borgen. Ook het Nationaal Plan van Aanpak Drinkwaterbesparing bevat duidelijke doelstellingen, waar gemeenten – samen met het Rijk, provincies, waterschappen, inwoners, bedrijven en drinkwaterbedrijven – gezamenlijk verantwoordelijkheid dragen en uitvoering aan moeten geven (zie kader op de volgende bladzijde).

De wettelijke basis voor veilig en betrouwbaar drinkwater ligt in de Drinkwaterwet. Waterbedrijf Groningen is verantwoordelijk voor de levering van drinkwater, terwijl de Inspectie Leefomgeving en Transport toeziet namens de minister van Infrastructuur en Waterstaat op naleving van de wet. Provincies en gemeenten hebben een expliciete zorgplicht in de openbare drinkwatervoorziening. Vanuit het openbaar belang zijn zij belast met de zorg voor de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening. Daarnaast hebben zij aanvullende taken, bijvoorbeeld bij calamiteiten. Alle Groninger gemeenten en de provincie Groningen zijn de aandeelhouders van het Waterbedrijf Groningen. In deze publicatie geven wij aan welke actuele drinkwatervraagstukken specifiek aandacht van gemeenten vragen.

Weerbaarheid

Omdat waterbedrijven in Nederland tot de vitale sector worden gerekend, neemt Waterbedrijf Groningen verschillende maatregelen om weerbaar te zijn tegen verstoringen en dreigingen. We stellen elke vier jaar een leveringsplan op, waarin we risicoanalyses uitvoeren voor zowel natuurlijke als moedwillige gevaren, zoals overstromingen, droogte, en cyberaanvallen. Op basis van deze analyses treffen we beheersmaatregelen, zoals toegangscontrole, alarmering en bouwkundige aanpassingen. Daarnaast werken we samen met overheidsinstanties zoals de Nationaal Coördinator Terrorisbestrijding en Veiligheid (NCTV) en het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC) om de digitale en fysieke veiligheid te versterken. Ook hebben we noodplannen en crisiscommunicatieplannen om snel te kunnen reageren op calamiteiten. In het licht van de geopolitieke ontwikkelingen onderzoeken we hoe we onze afhankelijkheden van anderen kunnen verminderen.

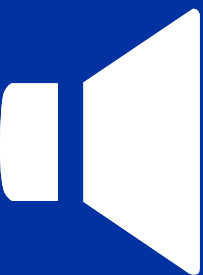
Over het Nationaal Plan van Aanpak Drinkwaterbesparing

De beschikbaarheid van drinkwater is een complexe, maatschappelijke opgave die niet door één partij kan worden opgelost. Iedereen draagt bij vanuit zijn eigen rol en verantwoordelijkheid. Door samen in gesprek te gaan over het belang van drinkwaterbesparing, de doelstellingen die door het Rijk zijn gesteld en de maatregelen die genomen kunnen worden, ontstaat een samenleving die zuinig en bewust omgaat met drinkwater en verspilling tegengaat.

Het hoofddoel van het Nationaal Plan van Aanpak Drinkwaterbesparing is het realiseren van een significante drinkwaterbesparing. Dit hoofddoel is uitgewerkt in vier subdoelen:

1. We werken toe naar een huishoudelijk drinkwaterverbruik van 100 liter per persoon per dag in 2035. In 2024 lag dit verbruik landelijk nog op 129 liter. In Groningen was dit ongeveer 110 liter per persoon per dag.
2. In 2035 heeft waterbewust bouwen zich bewezen en is de standaard geworden voor nieuwbouw en renovatie, zodat drinkwatergebruik is gedaald naar gemiddeld 100 liter per persoon per dag.
3. In 2035 is het drinkwatergebruik van de zakelijke gebruikers met 20 procent gedaald ten opzichte van referentieperiode 2016-2019. Kantoorpanden en publieke gebouwen implementeren waar mogelijk de maatregelen vanuit bestaande bouw en nieuwbouw.
4. Laagwaardig gebruik van drinkwater wordt beperkt, zowel bij de zakelijke gebruikers als bij huishoudens. We streven naar de 'juiste kwaliteit voor het juiste gebruik'.

Onze oproep aan gemeenten

Wij pleiten voor vijf kernacties:

1. Bescherm drinkwaterbronnen in het ruimtelijk beleid

- Behoud en creëer voldoende ruimte voor de drinkwaterinfrastructuur. Borg de drinkwaterbelangen daarom in de omgevingsvisie en het omgevingsplan, nader uitgewerkt in programma's (met programmatische aanpak).
- Bescherm de drinkwaterinfrastructuur tegen activiteiten die een bedreiging kunnen vormen. Houd ook rekening met boringen in de ondergrond, bijvoorbeeld voor warmte- en koudeopslag.
- Bescherm bestaande en toekomstige drinkwaterbronnen door bouwactiviteiten en vervuilingsrisico's in grondwaterbeschermingsgebieden te beperken.
- Zorg voor voldoende ruimte voor de infiltratie van regenwater.
- Stimuleer meervoudig gebruik zoals natuur & water en landbouw & water.

2. Werk samen aan schoon oppervlaktewater van de Drentsche Aa

- Versterk de samenwerking met Waterschap Hunze en Aa's, Waterbedrijf Groningen en de agrarische sector om emissies naar het bekenstelsel van de Drentsche Aa te verminderen.
- Stimuleer circulaire landbouw en natuurinclusief ruimtegebruik.
- Stimuleer innovatieve (spuit)technieken en mechanische onkruidbestrijding.
- Stel bufferstroken of spuitvrije zones in langs infiltratiegreppels.
- Voer actief beleid op het beperken van bestrijdingsmiddelen.
- Stel een verbod in op het gebruik van bestrijdingsmiddelen met PFAS.

3. Veranker drinkwaterbeschikbaarheid en waterbesparing in beleid voor woningbouw, bedrijventerreinen en plannen voor klimaatadaptatie

- Draag actief bij aan het Nationaal Plan van Aanpak Drinkwaterbesparing door dialoog tussen (belangenbehartigers van) inwoners en (belangenbehartigers van) bedrijven tot stand te brengen, gericht op het creëren van bewustzijn en het vergroten van draagvlak voor passende maatregelen om tot significante drinkwaterbesparing te komen.
- Stimuleer waterbewust bouwen, zoals regenwateropvang, groenblauwe daken en klimaatbuffers.

- Voorkom extra druk op waterbronnen door het stimuleren van waterbesparende technieken en hergebruik bij bedrijven en inwoners. Stel zo mogelijk kaders en richtlijnen op waar nieuwbouwwoningen aan moeten voldoen. Of stel samen met betrokken partijen een convenant op om drinkwaterbesparing in nieuwbouwwoningen te realiseren.
- Houd bij het realiseren van bedrijventerreinen voor waterverbruikende industrieën rekening met de beschikbaarheid van alternatieve bronnen voor industriewater. Waterbedrijf Groningen levert sinds een aantal jaren geen drinkwater meer aan nieuwe bedrijven voor toepassingen die geen drinkwaterkwaliteit vragen.

4. Ondersteun bewustwording bij burgers en bedrijven

- Participeer in de campagnes voor verantwoord watergebruik en het voorkomen van vervuiling van onze bronnen.
- Stimuleer ook (koepels van) scholen om in hun lesprogramma's nadrukkelijker aandacht te schenken aan bewust en zuinig drinkwatergebruik.
- Stimuleer het opvangen van regenwater door burgers en bedrijven.
- Geef het goede voorbeeld: gebruik geen drinkwater voor groenbeheer, schoonmaak (denk ook aan ramen wassen) of fontein. Maak in plaats daarvan gebruik van hemelwater en zet daarnaast in op hergebruik van water in gemeentelijke gebouwen en faciliteiten.
- Ontmoedig het gebruik van bestrijdingsmiddelen door inwoners en, waar nog van toepassing, ook binnen de eigen gemeentelijke diensten en organisatie.

5. Versterk bestuurlijk eigenaarschap op water

- Stel binnen het gemeentebestuur een waterambassadeur of -coördinator aan.
- Zet in op regionale afstemming, zoals via drinkwaterdialogen, waterakkoorden of Omgevingstafels.

Tot slot

De beschikbaarheid van veilig drinkwater is geen vanzelfsprekendheid meer. Als drinkwaterbedrijf kunnen wij onze maatschappelijke taak alleen vervullen met adequate ondersteuning van overheden – en gemeenten in het bijzonder. Voor de komende bestuursperiode vragen wij gemeenteraadsfracties daarom om verantwoordelijkheid te nemen en structureel samen te werken aan een gezonde drinkwatervoorziening. Laten we het vooral samen blijven doen.

Colofon

NV Waterbedrijf Groningen
Griffeweg 99
9723 DV Groningen

Afdeling Strategie & Onderzoek
wbgr-so@waterbedrijfgroningen.nl

september 2025

Jij, wij, water.

**Waterbedrijf
Groningen**